

સ્પેસનો વિકાસ દેખાડા માટે જ થવો જોઈએ : ડો. જોષી

ધર્મિષ્ઠા પટેલ | રામદાવાદ

દેશના સૌથી શક્તિશાળી GSLV MARK 3D લોન્ચ થતાં ભારતે સેટેલાઈટ લોન્ચિંગમાં સંપૂર્ણ સ્વાવલંબન મેળવ્યું છે. ભારત સરકારે અવકાશ કાર્યક્રમની પ્રવૃત્તિ મૂકી ત્યારે ડો. વિક્રમ સારાભાઈએ 'સ્પેસ ફોર ડેવલોપમેન્ટ'ના મુખ્ય બે ઉદ્દેશ્ય પર ભાર મૂક્યો હતો. આ ઉદ્દેશ્ય તેમજ તેમના વિજ્ઞાન અંગે 'ડો. વિક્રમ સારાભાઈ આર્કાઈવ્સ'ના કો-ઓર્ડિનેટર ડો. પદ્મનાભ જોષીએ 'દિવ્ય ભાસ્કર' સાથે વાત કરી હતી.

ડો. વિક્રમ સારાભાઈએ અવકાશ કાર્યક્રમમાં દેશના વિકાસને

ડો. પદ્મનાભ જોષી

કેન્દ્રમાં રાખ્યો હતો. આ અંગે તેમના વિચારો અંગે ડો. પદ્મનાભ જોષીએ જણાવ્યું હતું કે, '1961-62માં અવકાશ કાર્યક્રમ શરૂ કરાયો હતો. તે સમયે ડો. વિક્રમ સારાભાઈએ સ્પેસ ફોર ડેવલોપમેન્ટ કાર્યક્રમ અંગે કહ્યું હતું કે હાલ આપણી પ્રાથમિકતા ખેતીવાડી, વરસાદની ચોકકસ આગાહી, શિક્ષણ, કુટુંબ

ડો. વિક્રમ સારાભાઈ

નિયોજન, એનિમલ હસબન્ડરી, ટેલિવિઝન અને કોમ્યુનિકેશન છે. ટેલિફોન સુવિધા સસ્તી કરવી તથા ટીવીના માધ્યમથી ગામેગામ શિક્ષણ પહોંચાડવાની છે. આપણે સ્પેસનો ઉપયોગ દેશના વિકાસ માટે કરવો, લોકો (અન્ય દેશો)ને બતાવવા માટે નહીં. દેશનો વિકાસ ન થાય ત્યાં સુધી આપણને ચંદ્ર અને અવકાશમાં

જવામાં કોઈ રસ નથી.'

વિક્રમ સારાભાઈએ અવકાશ કાર્યક્રમના મુખ્ય બે ઉદ્દેશ્ય પર ભાર મૂક્યો હતો. એ વિશે ડો. જોષીએ જણાવ્યું હતું કે, 'ઉપગ્રહ તથા ઉપગ્રહના લોન્ચર બંનેની ડિઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ તથા પ્રોડક્શન આપણા જ વૈજ્ઞાનિકો કરે. આથી આપણે ભવિષ્યમાં આ બંને માટે અન્ય (દેશો) પર આધાર ન રાખવો પડે. આજે આપણે જરૂરિયાતો પ્રમાણે ઉપગ્રહ તૈયાર કરી શકીએ છીએ તથા હવે આપણે ભારે સેટેલાઈટને 36 હજાર કિમી સુધી લોન્ચ કરવામાં સફળ પણ થઈ ગયા છીએ. આજે વિક્રમ સારાભાઈનું સપનું સાકાર થયું છે.

રશિયા કરાર કર્યા પછી ફરી ગયું હતું

ડો. જોષીએ જણાવ્યું હતું કે, 'ભારતના GSLV MARK 3D ઈન્સેટ સેટેલાઈટને લોન્ચ કરવા માટે રશિયાએ કરાર પર સહી કરી હતી. પરંતુ અમેરિકાએ ભારતનું સેટેલાઈટ લોન્ચ નહીં કરવા રશિયા પર દબાણ કરતાં તેણે ના પાડી દીધી હતી ત્યારે ઈસરોના તત્કાલિન અધ્યક્ષ કસ્તુરી રંગને કાયોજેનિક એન્જિન આપણે વિકસાવીશું, એમ નક્કી કર્યું અને આજે આપણને આ સફળતા મળી છે.'